

На основу члана 90. Закона о заштити на раду ("Службени гласник СР Србије", бр. 21/78, 23/78, 22/79 и 10/85), а по прибављеном мишљењу Савеза синдиката Србије, Привредне коморе Србије, Републичког комитета за саобраћај и надлежних републичких органа,

Републички комитет за рад доноси

ПРАВИЛНИК

о посебним мерама заштите на раду у железничком саобраћају

"Службени гласник СРС", број 19 од 31. маја 1985.

І. ОПШТА ОДРЕДБА

Члан 1.

Овим правилником утврђују се посебне мере заштите на раду, које се обезбеђују код железничких транспортних организација и других организација које врше саобраћај на железницама, одржавају железничке пруге, железничка возила, постројења, уређаје и објекте на пругама (у даљем тексту: железничке и друге организације).

ІІ. ПОСЕБНЕ ОДРЕДБЕ

1. Општи услови за рад и боравак радника

Члан 2.

Пре почетка и за време извођења радова на одржавању железничких пруга, железничких возила, постројења, уређаја и објеката на пругама, радилишта односно места где се обавља рад заштићују се сигналимa и другим ознакама који су утврђени прописима о раду на железници.

Радови из става 1. овог члана који се изводе под затвором колосека, могу се изводити само по одобрењу одговорног руководиоца радова, а започињу тек по претходном споразуму између одговорног руководиоца радова и радника одговорног за регулисање саобраћаја на делу пруге на коме се радови изводе.

Члан 3.

Мерама заштите на раду возног особља који врши вучу и прати возове, у смислу овог правилника, сматра се и обезбеђивање услова за одмор, боравак и исхрану за време између смена.

Члан 4.

За боравак и одмор радника ван насељених места могу се користити и просторије у за то уређеним железничким вагонима или контејнерима чије су минималне величине соба за спавање дате у следећој табели:

Соба са	Миним. висина	Слободна површ.	Слободни ваздушни простор
1	2	3	4
једним креветом	2,20 m	1,25 m ²	9,00 m ³
два кревета	2,20 m	2,25 m ²	12,00 m ³
три или више кревета	2,20 m	3,00 m ²	16,00 m ³

2. Рад на отвореном простору у станичном подручју

Члан 5.

Отворени радни простори, у станичном подручју, по којима се крећу радници при обављању радних задатака, морају бити равни и без препрека (канала, јама, предмета и сл.).

У случају да се на станичном простору, стајалишту, отвореној прузи и кругу организационе јединице

изводе радови који изискују копање јама и канала, ископани материјал се одлаже на место које обезбеђује сигурно и несметано кретање железничких радника, а јаме и канали у прекиду радова се покривају чврстим и здравим мосницама (фоснама) или другим материјалом који може издржати одговарајуће оптерећење.

Члан 6.

Маневарске површине, папучарска поља и стазе по којима се крећу радници приликом заквачивања односно отквачивања возила у покрету наспају се каменом гранулације 6–15 милиметара.

Радне површине из става 1. овог члана, по којима се крећу радници у време вршења радних задатака, морају бити чисте и равне без разних препрека или предмета (комади угља, камена, прагова, шина, колосечног прибора и сл.), а зими очишћени од снега и леда.

Члан 7.

Места предвиђена за прелаз радника преко колосека (на станицама и другим местима) уређују се тако да прелажење радника преко колосека буде што безбедније.

Извод из ситуационог плана на коме су уцртани прелази из става 1. овог члана постављају се на видно место на станици, како би се радници упознали са опасностима и мерама безбедности које се примењују при кретању преко тих прелаза.

Члан 8.

Радни простори за утовар и истовар робе и материјала, станични перони, утоварно-истоварне рампе и простори на којима се обавља маневрисање, осветљавају се ноћу зависно од технолошког процеса рада који се на њима обавља.

Јачина хоризонталне осветљености незаузетих радних простора, на најнеповољнијем месту радног простора, мора имати најмање следеће вредности:

РАДНИ ПРОСТОР (Незаузет)	Најмање вредности хоризонталне освет.
1	2
1. Делови простора спушталице, који обухватају: 1.1. грбину са које се кола спуштају низ косину слободним кретањем 1.2. ретардере којима се утиче на брзину кретања кола	3 lx
2. Делови простора који обухватају: 2.1. скретничка поља спушталице 2.2. папучарска поља спушталице 2.3. отворена степеништа надвожњака 2.4. отворене путничке пероне	1,5 lx
3. Простори за намиривање песком, погонским горивом и сл.	1,5 lx
4. Скретничка подручја (осим скретничких поља спушталице) на којима се поставним уређајима управља са лица места	1 lx
5. Скретничка подручја (осим скретничких поља спушталица) на којима се поставним уређајима управља централно	0,2 lx

Јачина хоризонталне осветљености заузетих радних просторија, на најнеповољнијем месту радног простора не сме бити мања од вредности наведених у следећој табели:

РАДНИ ПРОСТОР (Заузет)	Најмање вредности хоризонталне освет.
1	2
1. Стаза за раскопчавање кола	3 lx
2. Утоварно-истоварни простор на којима се радови обављају применом механизације	1,5 lx
3. Утоварно-истоварни простор на којима се радови обављају ручно	1,2 lx
4. Маневарска стаза уз колосек за извлачење	0,7 lx
5. Подручје уз колосеке или између колосека	0,1 lx

Зависно од сложености процеса рада који се ноћу обавља, на местима рада као што су ретардери,

уређаји за намиривање песком и погонским горивом, складишни простори и слично, поред општег спољњег осветљења обезбеђују се и функционалним осветљењем.

Члан 9.

Најмање хоризонталне вредности осветљености незаузетих и заузетих радних простора из члана 8. став 2. овог правилника мере се у карактеристичним тачкама радног простора на висини 0,2 m од тла, на размацама од 5 метара дуж колосека као и у средишту елементарних површина.

Члан 10.

Просторна једнакост осветљености на истом радном простору, мора задовољавати услов да однос између минималне и средње вредности осветљености, као и однос између средње и максималне вредности осветљености не буде мања од 0,2.

Члан 11.

Светлосна тела и њихова усмереност распоређује се тако да нема негативног утицаја на видљивост сигнала и да обезбеђују несметан рад при обављању потребних технолошких процеса.

3. Чишћење и подмазивање скретница

Члан 12.

Чишћење и подмазивање скретнице, као и чишћење снега и леда зими на скретницама обавља се само по претходном одобрењу одговорног лица у станици и то кад возови не саобраћају и када се не обавља маневрисање преко скретнице која се чисти или подмазује.

Пре чишћења и подмазивања скретница, које се постављају са централног места (блок-уређаји), мора бити постављено писмено упозорење уз блок уређај да се обавља чишћење или подмазивање одређене скретнице.

Дрвени клин који се приликом чишћења ставља између језичка и водеће шине уклања се одмах по завршеном чишћењу.

Члан 13.

Послове чишћења и подмазивања скретница могу вршити само радници који у погледу вида, слуха и других здравствених способности испуњавају услове за њихово што безбедније кретање и задржавање на скретницама.

Члан 14.

Код чишћења скретница предузимају се и друге мере заштите радника предвиђене посебним упутствима зависно од технологије рада, с тим што приликом рада на чишћењу мора постојати стална телефонска или друга одговарајућа веза између одговорног лица у станици и радника на скретници путем којих се обезбеђује јављање о наиласку железничких возила.

О обавештавању радника из става 1. овог члана води се евиденција на начин предвиђен правилима железничке и друге организације.

4. Маневрисање

Члан 15.

Маневрисање се може обављати само уз обавезно присуство радника који руководи маневром (руководилац маневра, возовођа, отправник возова или други радник кога одреди отправник возова).

Пре почетка маневрисања, радник, који руководи маневром проверава маневарски састав и да ли

радници који учествују у маневрисању имају прописана и исправна сигнална средства и одговарајућа средства личне заштите.

Члан 16.

За време обављања маневарског рада није дозвољено:

1. задржавање или ходање у колосеку или непосредно поред колосека;
2. провлачење испод возила или улажење међу возила воза, који је спреман за полазак, ради отклањања сметње, ако претходно није извршена одговарајућа заштита (обавештавање, сигнални знак и сл.);
3. пењање на кров возила или товар отворених кола ако напон у електричном возном воду није искључен и возни вод уземљен;
4. прелажење преко возила на удаљености мањој од 2,0 m испод возног вода;
5. коришћење ручних сигнала са дршкама дужим од прописаних;
6. прегледање и пломбирање отвора на врху цистерне испод укљученог возног вода;
7. руковање прекидачима и растављачима за секционисање без налога електрозвучне подстанице односно Центра даљинског управљања (ЦДУ-а), осим ако је у опасности људски живот;
8. руковање растављачима за секционисање док је под возним водом електрично возило с подигнутим пантографом, осим ако је угрожен људски живот;
9. наслањање или вешање предмета на стубове контактне мреже као што су: устављач возила, кочионе папуче, спојке и други предмети;
10. задржавање између утоварне рампе и складишног (утоварног) колосека када се на њему маневрише;
11. задржавање на степеницама при вожњи поред рампи, објеката, ограда, стубова, при улазу у депое, тунеле, врата, као и нагињање ван или отварање бочних врата кола;
12. задржавање на предњим бочним степеницама локомотиве при брзини већој од 20 км/час;
13. спајање или раздвајање електричних водова за грејање ако претходно код машиновође или на стабилним просторијама није проверено да су водови искључени;
14. улажење усправно у колосек између возила која су удаљена мање од једне дужине кола, ако су возила у покрету;
15. прелажење преко језичака и срца скретнице, укрштања и сл. при преласку преко колосека;
16. седење или стајање на одбојнику, вучној куки или квачилу;
17. стајање истовремено на степеницама двају возила и покрету;
18. прелажење преко колосека непосредно испред иза или између маневарских вожњи или возова;
19. отквачивање возила за време кретања са степеницама или платформе, уколико није прописана употреба посебне направе;
20. ускакање или искакање с возила у брзом кретању (преко 5 км/час);
21. улажење између возила ради заквачивања ако је брзина кретања већа од 5 км/час;
22. улажење између возила ради заквачивања док она не стану, ако су то локомотиве с плугом, возила са аеродинамичном линијом, кола са прелазницама које нису подигнуте и притврђене, кола чији делови или товар прелази преко чеоне стране кола, кола товарна експлозивом, или ако постоје друге сметње за сигурно квачење кола;
23. улажење између возила ради отквачивања, ако су возила у покрету;
24. давање сигналног знака пре него што радник који обавља квачење изиђе из колосека;
25. пружање, прилажење отвореним пламеном и ложење ватре у непосредној близини кола товарних експлозивом или лако запаљивим материјама, олистаним листицама наранџасте боје са црном бомбом, односно црвеном или делимично црвеном листицом са црном буктињом;
26. употребљавање ручне кочнице кола товарених експлозивом или кола до њих;

27. употребљавање ручне кочнице на платформи без држача, ограде и слично;

28. коришћење притврдне кочнице у покрету, ако то није посебно одобрено.

Члан 16.

Квачење возила обавља редовно један радник. Други радник може пружити помоћ при обављању послова квачења само када возила мирују и ако то захтева радник који је први ушао у колосек. Када се квачење возила обавља на изузетно опасним местима (скретница, укрштај, и други технички елементи у колосеку) поред радника који обавља послове заквачивања или отквачивања са спољне стране колосека налази се још један маневриста који ће предузети потребне мере у случају угрожене сигурности маневристе који врши квачење (сигнални знак „стој“).

Члан 17.

При растављању возова са парним грејањем, пре отквачивања возила затвара се чеона славина за довод паре па се тек онда могу растављати спојнице парног вода.

При растављању возова са електричним грејањем може се улазити између возила само са оне стране на којој нису спојени каблови за електрично грејање.

Пре отквачивања возила са електричним грејањем, напон у воду се обавезно искључује, а кључ од главне склопке електричног грејања мора се налазити код радника који врши растављање односно спајање електричног кабла.

Члан 18.

Пре растављања возова односно пре отквачивања возила, ручице на воду ваздушног кочења постављају се у затворени положај.

Члан 19.

Маневрисање трактором, друмским возилом, сточном запрегом и људском снагом обавља се само ако је такво маневрисање посебним упутством предвиђено за поједине колосеке.

Забрањено је маневрисање људском снагом и сточном запрегом на колосеку са нагибом већим од 2,5%.

Маневрисање људском снагом обавља се под надзором стручног радника који ће за време тог рада надгледати колосек на коме се обавља маневрисање и давати потребна упутства.

Радници који обављају маневрисање возила људском снагом налазе се са стране возила и не смеју се кретати између возила на колосеку или по шинама.

Члан 20.

Код маневрисања трактором или другим друмским возилом, примењују се следеће заштитне мере:

1. брзина трактора односно друмског возила не сме бити већа од 5 км/час,
2. ланац или челично уже које се употребљава за маневрисање не сме бити краће од 5 метара и треба бити опремљено куком и подесним држачем,
3. за време кретања возила није дозвољено квачење или отквачивање ланца или ужади,
4. код маневрисања друмским моторним возилом лица се не смеју налазити у непосредној близини вучног ланца или ужета,
5. маневрисање трактором или другим друмским возилом може се поверити само раднику који је за обављање тих послова оспособљен.

Члан 21.

Код маневрисања сточном запрегом примењују се и следеће заштитне мере:

1. ланац односно уже којим се обавља вуча возила мора бити дугачко најмање 2,5 метра,

2. маневрисање сточном запрегом обавља најмање два радника од којих један води стоку, а други радник ручном кочницом или папучом контролише брзину кретања и заустављања вучног возила,

3. стока којом се обавља маневрисање води се изван колосека на коме се обавља маневрисање.

Члан 22.

За време маневрисања кочничари се не смеју налазити:

1. на кочници без кочничарске кућице или без заштитне ограде,
2. на кочници без кочничарске кућице при маневрисању возова на електрифицираним пругама,
3. на возилима натовареним опасним материјама, као и на возилима која се налазе непосредно испред или иза таквих возила,
4. на возилима са седиштем на крову или изнад крова, ако возила маневришу на електрифицираним пругама,
5. на отвореним возилима натовареним прашкастим материјалима.

Члан 23.

Маневрисање возилима која су натоварена експлозивним или лако запаљивим материјалима, као и возилима натовареним осталим опасним материјама, обавља се пажљиво и опрезно. Код наилажења оваквих возила на друга возила мора се спречити и најмањи удар, а радник приликом прилажења ради качења возила мора бити опрезан. У близини таквих возила, није дозвољено пушење, употреба ватре или другог облика отвореног пламена.

5. Утовар и истовар терета у железничка возила

Члан 24.

Утовар и истовар терета у вагоне обавља се под надзором радника који је оспособљен за безбедан рад на тим пословима.

Члан 25.

У станицама у којима се утовар, истовар и претовар терета обавља на отвореном простору мора да буде обезбеђено погодна место за склањање радника у случају кише, снега и других елементарних непогода. Ова места служе и за повремено загревање радника у зимским условима.

Члан 26.

За време утовара, истовара или претовара возило мора да буде закочено или на други подесан начин обезбеђено од покретања.

Утовар и истовар отворених теретних возила на електрифицираним пругама, може се обављати испод контактне вода само када возни вод није под напоном и када је прописано уземљен.

Утовар и истовар затворених теретних возила на електрифицираним пругама може се обављати испод контактне вода под напоном само под надзором одговорног радника у станици.

Члан 27.

Радници који при утовару односно истовару вагона рукују механизованим средствима за превоз терета (електроколица, дизалице, виљушкари и сл.), морају да буду оспособљени за руковање тим средствима на безбедан начин.

Механизована средства из става 1. овог члана могу се кретати само саобраћајницама одређеним за ту сврху, и то брзином кретања од 10 км/час, ако посебним упутством није прописана мања брзина.

6. Железничка возила

Члан 28.

Железничка возила (локомотиве, моторни возови и моторни вагони, путнички и теретни вагони, као и специјална железничка возила) морају да испуњавају услове утврђене техничким прописима и нормативима, југословенским стандардима, међународним прописима, као и прописаним и признатим мерама заштите на раду.

Члан 29.

Јачина општег осветљења у железничким возилима и локалног осветљења у кабинама локомотива, моторних возова и моторних вагона мора одговарати југословенском стандарду.

Члан 30.

Температура, влажност и брзина кретања ваздуха у кабинама локомотива, моторних возова и моторних вагона мора бити у границама одређеним југословенским стандардима односно прописима заштите на раду.

Члан 31.

У просторијама за управљање железничких возила мора на видном месту бити истакнута плочица на којој је назначен број лица који се може налазити за време вожње у таквој просторији.

Врата на просторији за управљање обезбеђују се посебним средствима за аутоматско обезбеђење од отварања за време вожње.

Члан 32.

Забрањено је излажење из просторије за управљање железничким вучним возилом за време вожње, као и задржавање на степеницама, пролазима или на другим деловима вучног возила.

Члан 33.

Управљање железничким возилом поверава се само раднику који је пре почетка рада искористио прописан одмор утврђен општим актом железничке организације.

Парне локомотиве

Члан 34.

Недостаци на деловима парне локомотиве и тендеру (квачило између локомотиве и тендера, кочнице, вентил сигурности, термометар, манометар, водоказно стакло и др.), од чије исправности зависи безбедност вожње морају се отклањати пре употребе возила.

Члан 35.

Припремање за вожњу парне локомотиве (пуњење водом, потпаљивање ватре, чишћење котла и др.) могу обављати само одређени радници који су оспособљени за тај посао.

Члан 36.

Када парна локомотива саобраћа на електрифицираној прузи, угаљ у тендеру се не сме прегртати жарачем нити поливати млазом воде.

Члан 37.

На тендеру парне локомотиве на напојном апарату са водом која садржи средства против стварања котловског каменца, поставља се таблица са натписом: „Затрована вода“.

Члан 38.

При чишћењу ложишта и делова ложишта парне локомотиве мора се сачекати док се температура у ложишту спусти испод 313 К (400С).

Дизел локомотиве

Члан 39.

Радне просторије (депои) у којима се пуштају у рад дизел локомотиве и њихови мотори, морају имати уређај за одвођење издувних гасова.

Пуштање у рад дизел мотора у просторијама из става 1. овог члана, врши се по претходном укључивању уређаја за одвођење издувних гасова.

Члан 40.

Уколико дође до пропуштања горива или мазива на цевоводима дизел-локомотиве, недостатак се одмах отклања, а просуто гориво или мазиво одстрањује одговарајућим средствима или препаратима.

Крпе и памук за чишћење дизел мотора и других делова дизел локомотиве чувају се у затвореном металном сандуку.

Члан 41.

При чишћењу резервоара за гориво и мазиво дизел локомотиве обавезно се предузимају одговарајуће заштитне мере против пожара, тровања и експлозије.

Члан 42.

Одредбе чл. 39–41. овог правилника односе се и на дизел-електричне локомотиве с тим што њихови метални делови морају бити заштићени и од превисоког напона додира.

Електричне локомотиве и електромоторни возови

Члан 43.

Пре укључивања електричних локомотива и електромоторних возова у саобраћај потребно је утврдити њихову исправност, исправност свих сигурносних уређаја и ефикасности заштите металних делова од превисоког напона додира.

Члан 44.

Преглед, оправка и подмазивање пантографа и инсталација на електричној локомотиви и електромоторним возовима обављају се на неелектрифицираном колосеку.

Радови из става 1. овог члана могу се обављати и на електрифицираном колосеку на коме се напон у возном воду може искључити и возни вод и локомотива односно електромоторни воз уземљити.

Радник који руководи радовима из става 2. овог члана, пре почетка радова мора обезбедити да напон у возном воду буде искључен а возни вод и локомотива односно електромоторни воз буду уземљени.

Члан 45.

Преглед, оправка и подмазивање унутрашњих електричних уређаја и инсталација на електричним локомотивама и електромоторним возовима могу се вршити на електрифицираном колосеку:

1. кад су сви пантографи спуштени, ручице за подизање и спуштање пантографа у положају којим се обезбеђује спуштени положај пантографа, искључени растављачи акумулаторских батерија, и

2. кад је електрична локомотива односно електромоторни воз заустављен и сигурно укочен, прекидач фаза заустављен, главни прекидач постављен у положај уземљења, и извршено пружање статистичких набоја са ручних струјних кругова додиривањем кондензатора и вучних проводника контролера мотком која је уземљена.

Радови из става 1. овог члана могу се вршити само под надзором одговорног радника задуженог за те послове.

Члан 46.

За пењање на кров електромоторног воза уграђене лестве могу се користити само при спуштеном пантографу.

Члан 47.

Руковање металним шипкама, моткама, челичним метрима и сличним предметима испод возног вода под напоном, обавља се пажљиво и на начин којим се не долази у зону опасности око возног вода.

Члан 48.

Када се кварови на пантографу или возном воду са крова електричне локомотиве или електромоторног воза отклањају на отвореној прузи, искључује се напон из возног вода, а возни вод и локомотива односно електромоторни воз уземљују.

Захтев за искључење напона у возном воду региструје се на фонограму или на други одговарајући начин.

Члан 49.

Свака електрична локомотива и електромоторни воз опремају се са најмање две мотке за уземљење и осталим прибором за заштиту од удара електричне струје.

Није дозвољена употреба мотке за уземљење возног вода у друге сврхе.

Члан 50.

Простор са високо-напонском опремом у електричној локомотиви и електромоторним возовима, се ограђује и закључава за време рада локомотиве.

Улаз у простор из става 1. овог члана дозвољен је тек када су пантографи локомотиве спуштени, а делови постројења под напоном уземљени.

У простор са високо-напонском опремом у електричној локомотиви, електромоторним возовима са спуштеним пантографима и извршеним уземљењем, може се улазити за време кретања возила без напона, само уз предузимање свих мера опасности.

Члан 51.

Радови на генераторима, побудним машинама и другим ротационим електроуређајима са струјним колима врше се тек по потпуном заустављању електроуређаја, а затим се посебним уређајем кратко спајају држачи четкица.

Члан 52.

Контролни инструменти за мерење потребних величина (напон, јачина струје, притисак ваздуха и сл.) изводе се тако да буду лако уочљиви и прегледни, као и да својом конструкцијом и положајем не представљају у вучним возилима опасност од удара електричне струје.

Члан 53.

При доласку електричне локомотиве на окретницу, а пре почетка окретања, обавезно се спушта пантограф и ручица за избор пантографа поставља у неутралан положај, па се тек онда приступа окретању локомотиве.

Окретница за окретање електричних локомотива обезбеђује се сталном електричном везом са колосецима који воде ка њој.

Члан 54.

Испитивање делова електричних локомотива и електромоторних возова, могу обављати само радници оспособљени за те послове.

Простори и колосеци на којима се обавља преглед, испитивања и регулисања електричних уређаја и други радови из става 1. овог члана морају бити уграђени и обезбеђени од приступа непозваних лица и морају имати одговарајућу светлосну и звучну сигнализацију. Колосек у том простору мора бити прописано уземљен, а високи напон мора бити искључен само преко растављача.

7. Прегледи, одржавање и оправка возила

Члан 55.

Оправке возила обављају се на одређеним колосецима у радионицама или на колосецима за оправке у станицама.

Ако се возила оправљају на колосеку који није одређен за ту сврху или је одређен само привремено, предузимају се мере безбедности, а возило се са обе стране обележава знаком: „Стој”.

Скретница таквог колосека не сме бити постављена за вожњу на тај колосек и мора у том положају бити закључана. Кључ чува одређени радник из групе која обавља оправку возила.

Постављање односно уклањање знакова ради обезбеђења возила на којима се обавља оправка врши само за то овлашћени радник.

Члан 56.

У просторијама и на просторима за преглед и оправку вучних возила уочљивим знаком обележавају се уређаји, направе и објекти који се налазе унутар прописаног габарита возила.

Наведени објекти обележавају се прописаним знаком упозорења и уобичајеном железничком ознаком („задире у слободни профил”).

Члан 57.

Прегледи и оправке вучног возила и његових делова могу се обављати ако возило није под паром, односно ако су мотори ван погона или возило није под напоном и под условом да је возило закочено односно на други начин обезбеђено од покретања.

Изузетно од одредбе става 1. овог члана, преглед вучног возила и лакши радови на вучном возилу које је под паром односно преглед мотора у погону, може се обављати само ако се не угрожава живот и здравље радника.

Након извршеног прегледа односно оправке, радник који покреће вучно возило претходно проверава да покретањем возила неће бити нико угрожен. Почетак кретања возила оглашава се звучним сигналом који има значење: „Пази”.

Члан 58.

На резервоарима и цистернама специјалних теретних возила за превоз запаљивих и експлозивних течности не могу се обављати у току превоза никакве оправке.

За руковање поклопцима и вентилима за пуњење и пражњење резервоара и за друге манипулативне радове на теретном возилу са цистерном, користи се само алат чија употреба не изазива варнице.

Оправка на поклопцима и другим деловима цистерне заваривањем и сличним методима не може се вршити без претходног чишћења цистерне или резервоара од остатака запаљивих течности, након чега се до врха пуне водом или одговарајућим инертним гасом.

8. Окретнице и преноснице

Члан 59.

Постављање возила на окретницу или преносницу може се вршити тек након утврђивања да су колосеци правилно усмерени и да је окретница односно преносница обезбеђена од померања.

Окретање возила на окретници односно преношење возила са преносницом може се извршити тек када су возила на њима обезбеђена од померања и кад је за то дат прописани сигнал.

Окретнице за возила обезбеђују се од померања при прелазу преко њих.

Члан 60.

Окретница и преносница се непрекидно обезбеђује сигнаlima који показују да ли им је прилаз слободан или није.

За време окретања или преношења вучног возила, радник који рукује возилом налази се на возилу.

При окретању или преношењу возила ручна кочница на возилу је обавезно притегнута. Ако возило нема ручну кочницу или је неисправна, возило се подметачима обезбеђује од покретања.

За време окретања или преношења вучног возила, радник који рукује возилом налази се на возилу.

При окретању или преношењу возила ручна кочница на возилу је обавезно притегнута. Ако возило нема ручну кочницу или је неисправна, возило се подметачима обезбеђује од покретања.

За време окретања или преношења возила забрањено је улажење и излажење на окретницу односно преносницу.

Члан 61.

Окретницом односно преносницом на електрични погон, могу управљати само за то одређени радници.

При употреби резервног ручног погона окретнице односно преноснице, главни електропрекидач се искључује и обезбеђује таблом са натписом: „Не укључуј – опасно“.

9. Чишћење, прање, дезинфекција и дератизација возила

Члан 62.

Место за чишћење и прање возила мора бити одабрано тако да се чишћење и прање може вршити без опасности и сметњи. Колосеци за чишћење морају се налазити изван зоне маневрисања, а сваки колосек одређен за чишћење мора бити са обе стране заштићен прописаним сигнаlima.

Место на коме се врши прање возила мора бити бетонирано или поплочано, ради одвођења нечистоће и воде у канал. Канал мора одводити нечистоћу у посебну неутрализациону јаму.

Забрањено је спољно чишћење и прање возила испод возног вода кад је вод под напоном ако млаз воде за прање може достићи до таквог вода.

Члан 63.

Дезинфекција и дезинсекција возила може се вршити само у херметички затвореним просторијама – тунелима који су смештени на безбавном одстојању од станичних, радионичних и других радних односно настањених објеката.

Када се послови из става 1. овог члана изводе изван затворених просторија – тунела, обавезно се предузимају одговарајуће заштитне мере.

Радови на дезинфекцији, дезинсекцији и дератизацији возила врше се према упутству које ће прописати железничке организације за рад са отровним и другим штетним средствима којима се обавља дезинфекција, дезинсекција и дератизација.

Члан 64.

Након извршеног прања односно дезинфекција и дезинсекција возила дејство ових средстава на површини на којима је такав рад вршен неутралишу се одговарајућим средствима.

Ако помоћна средства за чишћење, прање, дезинфекцију и дезинсекцију (крпе, амбалажа, четке и сл.) постану неупотребљива, морају се одмах спалити или на други начин уништити.

Члан 65.

Радницима који врше послове чишћења, прања, дезинфекције и дератизације возила обезбеђују се одговарајућа средства за рад, средства и уређаји за одржавање личне хигијене (купатило, сапун и др.), лична заштитна средства и опрема, као и ефикасна средства за дезинфекцију тела по завршеном послу.

Члан 66.

Пре приступања чишћењу и прању цистерне за превоз запаљивих и отровних течности, обавезно се проверава врста запаљиве течности која се налазила у цистерни, ради избора одговарајућег средства за чишћење, прање и предузимање мера заштите на раду.

Чишћење и прање цистерни за превоз запаљивих и отровних течности врши се само на отвореном простору, на за то одређеном месту које је повезано са сабирном јамом за сакупљање таквих течности.

Члан 67.

Пре улажења у цистерну за превоз запаљивих и отровних течности обавезно се врше припремни радови који се састоје у отклањању остатака течности, проветравању цистерне и одређивању степена експлозивности односно отровности гасова у цистерни.

Кад се утврди да концентрација штетних гасова у цистерни за превоз запаљивих течности прелази максимално допуштене концентрације утврђене југословенским стандардом, радник који врши чишћење и прање цистерне при таквом раду обавезно користи одговарајуће средство личне заштите (заштитну одећу, заштитну обућу, маску за довођење ваздуха и др.).

Члан 68.

При чишћењу цистерни из члана 67. овог правилника не могу се у унутрашњост цистерне уносити електрични уређаји и направе које нису у тзв. „С“ изведби, као ни други уређаји који могу изазвати варничење.

Члан 69.

Чишћење и прање унутрашњег дела цистерне за превоз запаљивих и отровних течности врше два радника, од којих један везан ужетом за заштитни појас ради у унутрашњости цистерне, а други држи крај ужета и прати рад у цистерни.

Заштитни појас из става 1. овог члана направљен је тако да се у случају потребе може лако извући радник кроз отвор цистерне, односно захватна кука ужета постављена на леђима радника поставља се тако да спречи неповољно заокретање тела радника при извлачењу из цистерне.

Радове из става 1. овог члана врше посебно оспособљени радници за обављање тих послова.

10. Рад на постројењима високог напона на електрифицираним пругама

Члан 70.

Извођење и одржавање постројења високог напона на електрифицираним пругама врши се, по

прописима за електроенергетска постројења изнад 1000 В.

Члан 71.

Радови на постројењима високог напона односно у зони опасности врше се тек након претходног искључења напона и уземљења постројења на коме се обављају радови.

Радник који има посебна овлашћења у вези са спровођењем заштите на раду дужан је да обезбеди да не дође до укључивања напона за време рада на постројењу.

Члан 72.

При радовима на контактної мрежи или возном воду, поред искључења електричног напона у возном воду, део мреже се са обе стране уземљује и заштићује сигналом који има значење: „Стој“.

Члан 73.

На електрифицираним пругама није дозвољено:

1. вршити радове на отвореним возилима, на крову електричног возила или крову кућице машиновође парне локомотиве односно путничких и теретних возила, на цистерни и другим возилима која стоје испод контактне мреже, ако возни вод није искључен и прописно уземљен;

2. дотицати се непосредно или посредно возних, напојних и обилазних водова и делова за њихово ношење и причвршћење (стубова, конзола, носећих жица, изолатора и др.), одузимача струје (пантографа), viseћих или палих жица далековода, напојног вода и возног вода и других делова постројења, уређаја и направа на електричним возилима;

3. поливати водом возне и друге електричне водове;

4. гасити пожар водом у близини напојних и возних водова, ако су водови под напоном;

5. додиривати голим рукама или неизолованим алатима телефонске водове или носеће односно затезне челичне жице или металну ужад, која је постављена паралелно са контактном мрежом односно возним водом;

6. додиривати голим рукама унесређеног радника који је у додиру са делом постројења под напоном;

7. прилазити металним стубовима далековода и контактне мреже односно наслањати се или пењати на њих – за време пролаза воза, падавина, атмосферских пражења и других сличних појава;

8. бацати металне и друге предмете на водове, инсталације, електричне уређаје и друге делове електричног постројења;

9. користити метална мерила и друге дугачке металне предмете у близини незаштићених електричних инсталација, уређаја и направа који су под напоном;

10. мокрити на електричне стубове, шине и друге металне делове контактне мреже;

11. користити експлозивно незаштићене електричне апарате и уређаје умето „С“ уређаја – у просторијама или на местима са појавом експлозивних смеша, гасова и др.;

12. неовлашћеним лицима улазак у погонске просторије за електричну вучу (електровучне подстанице, постројења за секционисање и др.) као и руковати електричним уређајима и растављачима;

13. слагати разни материјал уз стубове контактне мреже или око њих;

14. постављати и скидати мотке за уземљење као и додиривати њихове проводнике без одговарајуће заштитне опреме, односно противно прописаном поступку и то без обзира да ли је возни вод под напоном или није.

Члан 74.

На станицама са колосеком на коме се врши утовар и истовар возила поставља се уређај за искључење напона из возног вода. На таквом колосеку напон се укључује само за време маневрисања електричном локомотивом ради постављања возила за утовар или истовар, а за то време радници се не могу налазити у „зони опасности“.

Члан 75.

Сви радови на електрифицираној прузи при којима радници могу бити посредно или непосредно изложени опасностима од удара електричне струје високог напона (истовар шљаке са специјалних теретних возила са високим странама, утовар и истовар прагова помоћу дизалице или посебних уређаја, скидање леда са возног вода, рад дизалицом код отклањања последица удеса, мењање или премештање шина и бојадисање стубова портала, контактне мреже, расвете и сигнала, као и мостних и других конструкција у висини возног вода), могу се обављати тек после искључења напона и уземљења водова.

Члан 76.

При радовима у близини возног вода под напоном дозвољено је приближавање возном воду на најмање одстојање које је прописано за одговарајући напон само кад за то постоји писмени налог и кад је између радника и возног вода постављена заштитна мрежа.

Члан 77.

Рад на станичним и другим објектима (поправка кровова и сл.) у чијој близини пролазе водови под напоном није дозвољен. На улазима на кровове таквих објеката мора се поставити плоча са упозорењем на опасност од високог напона, односно извора зрачења ако таква постоје.

Радови на објектима из става 1. овог члана могу се вршити тек након претходног искључења напона и предузимања одговарајућих мера заштите.

Члан 78.

Слагање грађевинског и другог материјала и предмета уз електрифицирану пругу врши се тако да најближа ивица материјала или предмета буде најмање 15 метара удаљена од постројења под напоном.

11. Рад у електроенергетским постројењима, електровучним подстанцима и другим разводним местима на електрифицираним пругама

Члан 79.

Електровучна подстанца, постројење за секционисање и друга разводна места електричне енергије на електрифицираним пругама морају бити обезбеђени од приступа непозваних и неовлашћених лица. Ако је постројење на отвореном, заштићује се оградом на којој се поставља плоча са упозорењем на опасност од удара електричне струје.

Приступ у просторије подстанице, постројења за секционисање и друга разводна постројења на електрифицираним пругама из става 1. овог члана допуштен је само на основу посебне дозволе и у пратњи овлашћеног радника.

Члан 80.

Радови на електроенергетским постројењима, електровучним подстанцима, постројењима за секционисање и другим разводним местима могу се вршити само ако део постројења на коме се ради није под напоном и ако су предузете одговарајуће мере заштите.

Члан 81.

Улазна врата у просторију електровучне подстанице и постројења за секционисање обавезно се постављају тако да се отварају у смеру излаза и да се са спољашње стране остварају само кључем, а са унутрашње само кваком.

Члан 82.

Голи проводници и остали делови постројења високог напона у просторији електровучне подстанице и постројења за секционисање односно другом разводном месту, постављени на мањој висини од предвиђене прописом, заштићују се мрежастим оградама.

Приступ унутар ограде из става 1. овог члана дозвољен је само после искључења електричног напона у постројењу. Препоручује се постављање уређаја за аутоматско искључивање напона при отварању врата на мрежастој огради ћелије.

Члан 83.

Рад на оправкама постројења високог напона у просторији електровучне подстанице и постројења за секционисање врше најмање два радника, од којих једна ради, а други интервенише у случају опасности.

Члан 84.

У просторијама са разводним или расклопним уређајима високог напона електровучне подстанице и постројења за секционисање може радити само један радник, при чему не сме улазити у оградом заштићени простор.

Ако настане квар на уређајима из става 1. овог члана, радник који рукује командама обавештава о квару радника одговорног за одржавање и оправке постројења.

Члан 85.

У просторији електровучне подстанице и постројења за секционисање и на другим разводним местима метални делови који нормално нису под напоном, уземљују се.

Везивање проводника мотке или других направа за уземљење на металне делове из става 1. овога члана врши се само помоћу посебних навртки предвиђених за спајање тих направа са уземљивачем.

Није дозвољено везивање, односно заквачивање проводника мотки или других направа за уземљење на мрежасту ограду ћелије односно друге елементе и делове постројења који нису за то предвиђени.

Члан 86.

На појединим ћелијама електровучне подстанице и постројења за секционисање посебним плочицама означава се припадност ћелије.

У командној просторији се на видном месту истиче једнополна шема постројења.

Ако се ради на линијама, на командну ручицу растављача или прекидача поставља се плоча са натписом „Не укључуј, ради се на линији“.

Члан 87.

Канали у поду електровучне подстанице и постројења за секционисање у којима су положени каблови високог напона, покривају се металним лимом који је уземљен. Метални лим мора бити покривен покривачем израђеним од изолацијског (непроводљивог) материјала.

Замена електричних осигурача високог напона врши се само при искљученом напону и помоћу посебних изолованих клешта.

12. Одржавање пруге

Члан 88.

При радовима на прузи и на објектима у непосредној близини колосека (скретница, стубовима, помоћним објектима и др.) предузимају се потребне мере заштите од саобраћајних несрећа.

У складу са прописима о железничком саобраћају и сигнализацији примењују се мере заштите које се односе на упозорење машиновође о месту рада на прузи и најаве наилазећих возова ради заштите и безбедности радника на прузи.

На електрифицираним пругама радници на одржавању пруга и пружних постројења могу радити на колосеку, постројењима и објектима дуж пруге до висине од 3 метра изнад горње ивице шине.

При вршењу послова из става 3. овог члана није дозвољено користити алат унутар зоне опасности од 2

метра од делова под напоном.

Члан 89.

Извођење радова у тунелима врши се према посебно издатим упутствима, које према специфичности тих радова прописује железничка организација.

Обавеза свих радника који врше радове у тунелима је да се упознају са упутством из става 1. овог члана у складу са прописима о заштити на раду.

Члан 90.

Кад месне прилике и други услови рада на радилишту захтевају (опасне кривине, недовољна видљивост и прегледност, густина саобраћаја, дужина радилишта, врста радова, број радника на прузи, врста и број средстава која се употребљавају за рад, годишње доба, доба дана или ноћи, број колосека, максимална брзина кретања возова, рад који се обавља уз обуставу саобраћаја на односном делу пруге или уз ограничену брзину кретања возова односно без икаквих ограничења) морају се поред мера наведених у члану 89. овог правилника поставити заштитни чувари испред и иза радника који раде на прузи који објављују наилазак воза одговарајућим звучним сигнаlima.

Члан 91.

Заштитни чувари из члана 90. овог правилника постављају се на месту одакле имају најбољу прегледност долазећих возова на што већој удаљености.

Знаци о наиласку воза које чувари дају звучним сигналом, постављају се тако да допиру до најудаљенијег радника на радилишту.

Пре почетка извођења радова на прузи проверава се исправност тог звучног сигнала.

Члан 92.

О радовима већег обима на прузи као и о радовима који се изводе под затвором колосека, благовремено се обавештавају суседне железничке станице. Између радилишта и суседних железничких станица, треба по потреби, успоставити телефонску или другу погодну везу.

Члан 93.

Кад се на отвореној прузи или у железничкој станици обављају грађевински радови, минирање, постављање металне конструкције или други радови, примењују се и мере заштите на раду прописане за такве врсте радова.

При грађевинском или геодетском снимању електрифицираних пруга односно колосека у станицама и околног терена употребљавају се само мерне траке од материјала који није електропроводљив.

Члан 94.

Када се радови обављају на прузи у тунелу мора бити обезбеђено одговарајуће осветљење у складу са југословенским стандардом.

Раднику који обилази пругу у тунелу мора се обезбедити ручна акумулаторска светиљка.

Члан 95.

Ивице склоништа (нише) и прилази склоништима у тунелима премазују се белом рефлектујућом бојом у облику линија ширине најмање од 0,1 метар, а сигнални знаци којима се означава рад на прузи ноћу премазују се рефлектујућим бојама, ради заштите радника.

Члан 96.

Радови на скретницама и на колосеку обављају се након што се посебним мерама заштите осигурају

радници од возила у покрету (постављањем заштићених чувара, петарди и сл.).

13. Рад на сигнално-сигурносним и телекомуникационим уређајима

Члан 97.

На грађењу, реконструкцији и одржавању сигнално-сигурносних и телекомуникационих уређаја (у даљем тексту: СС уређаји и ТК уређаји), као и на електричним уређајима високог напона који су у саставу тих уређаја, распоређују се само радници оспособљени за обављање тих послова.

Члан 98.

Рад на СС и ТК уређајима чије функционисање може непосредно утицати на безбедност радника и железничког саобраћај, започиње по добијању одобрења од овлашћеног лица за приступање радовима на таквим уређајима. О завршетку рада и довођењу уређаја у првобитно стање обавезно се обавештава овлашћено лице.

Члан 99.

Пре отпочињања рада на стубовима ваздушних телекомуникационих линија обавезно се проверава стабилност стуба, и по потреби, предузимају мере заштите од пада са стуба, од додира са материјом којом су импрегнисани стубови, или додира са водовима високог напона, од пражњења статичког електрицитета и слично.

Члан 100.

При раду на одржавању подземних каблова и при раду на одржавању акумулаторских батерија, предузимају се мере заштите за отклањање експлозивних гасова односно гасова штетних по здравље накупљених у кабловским каналима односно у просторијама са акумулаторским батеријама.

При раду на одржавању оловних акумулаторских батерија, примењују се мере заштите на раду прописане за обављање тих послова.

Члан 101.

При раду на одржавању СС и ТК уређаја на електрифицираним пругама, поред мера из чл. 97. и 100. овог правилника, примењују се и мере заштите против удара електричне струје високог напона (изоловани алат, одржавање прописаних одстојања од водова, уземљење СС и ТК уређаја односно постројења, осигурање опасних места које радник може при раду дохватити или додирнути и постављање таблица за упозорење и др.).

III. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 102.

Даном ступања на снагу овог правилника престаје примена правила (мера заштите на раду) садржаних у пропису из члана 94. став 1. тачка 36. Закона о заштити на раду („Службени гласник СРС”, бр. 21/78, 23/78, 22/79 и 10/85).

Члан 103.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Социјалистичке Републике Србије”.

Број 16-28/85-01

У Београду, 26. априла 1985. године

Председник
Републичког комитета,
Марија Тодоровић, с.р.